

5. DE L'OBJECCIÓ A LA DEFENSA MILITAR FINS A L'AUTODEFENSA NO VIOLENTA

Martí Olivella i Solé

Centre d'Estudis Joan Bardina, d'EcoConcern i NOVACT.
Col·lectiu *Aturem les guerres*

Introducció

L'associació Llegat Jaume Botey i Vallès m'ha demanat escriure aquest capítol com a contribució al llibre ***La Cultura de pau. el llegat d'en Jaume Botey i Vallès***, que inclou altres capítols complementaris sobre aquest aspecte de la seva vida.

Pel que fa *l'objecció a la defensa militar*, el Jaume hi té molt a veure, pel fet que contribuí a acollir el primer grup d'objectors del primer servei civil alternatiu, que s'inicià a Can Serra. En la part de *l'autodefensa no violenta*, una proposta molt recent, semblaria que en Jaume hi tindria poc a dir. Però com veurem, bona part de les seves activitats per enfortir les comunitats de tot ordre, per enfrontar agressions i opressions de tota mena, també en situació de conflicte armat, com per exemple a l'Irak, són elements que s'inclouen en aquesta proposta de defensa no-militar, gestada durant molts anys i que ara comença a caminar.

Aquest text recull reflexions, amb elements biogràfics personals i comuns amb Jaume Botey sobre com hem entès i viscut la Cultura de pau al llarg dels darrers 50 anys a Catalunya. Cultura de pau en un sentit ampli, entesa com l'art de conrear tots els aspectes de la vida que rebutgen la in-cultura de guerra, que ens permeten lluitar tant contra les violències estructurals que provoquen les guerres, com contra les violències directes per evitar que el recurs a les armes desencadeni escalades bèl·liques.

Per entendre el context dels anys 70 on situar Jaume Botey, els objectors i les diferents vies de la cultura de pau i de la noviolèn-

cia, citaré dos referents del moment que ara commemorem. Enguany la Comunitat de l'Arca de Lanza del Vasto celebra el 75è aniversari de la seva fundació. Amb Pepe Beunza hem estat a la trobada internacional de l'Arca a Alemanya per compartir propostes sobre Defensa Social, Defensa Noviolenta... amb els grups europeus que també estan cercant respostes a la falta d'alternatives als exèrcits.

Hem pogut gaudir del recent llibre *"Històries de l'Arca de Lanza del Vasto, de 1948 fins avui"* (en francès) en què diferents veus van narrant les experiències viscudes en les diferents comunitats de vida, monàstiques i mixtes, que alhora eren comunitats d'acció noviolenta, comunitats "eco" artesanals i agrícoles... En un dels passatges, Roger Moreau qui va fundar amb d'altres la comunitat de Truels per Salvar lo Larzac el 1974, diu que un company li va fer veure una aportació gandhiana: *"Si vols ajudar (una població) has de compartir el seu habitat"*.¹

També enguany recordem els 50 anys del cop d'estat de Pinochet a Xile i amb ell l'assassinat de Joan Alsina. Ell, el 1968 havia anat a Xile i deia: *"Estic vivint des de dins, i amb molta profunditat els problemes de la classe treballadora (...). Jo ja no soc simplement el capellà, aquell home que els escolta i els aconsella; soc l'home que lluita al costat d'ells"*.² Es va implicar en Cristians pel Socialisme i va seguir fins al final la Teologia de l'Encarnació en què *"el sentit de la vida es troba en posar-la al servei dels altres, de tota la humanitat i, d'una forma especial dels exclosos i marginats"*³

Jaume Botey va adoptar aquesta actitud "d'anar a viure amb" per un temps amb el seu germà Francesc al Camp de la Bota i durant molts anys a Can Serra i a l'Oliviera...

1 Histoires de l'Arche de Lanza del Vasto, de 1948 à nous jours. Thor, 2023

2 Jimenez Angel: "El testimoni de Joan Alsina a Xile" a 50è aniversari (1973-2023). El testimoni de Salvador Allende i Joan Alsina. Girona, 2023

3 Jimenez Angel: "El testimoni de Joan Alsina a Xile" a 50è aniversari (1973-2023). El testimoni de Salvador Allende i Joan Alsina. Girona, 2023.

Els Inspiradors: Francesc Botey i Lluís M. Xirinacs

Pel que fa a l'aposta per la noviolència crec que en Jaume, té dos referents propers, el seu germà Francesc i el seu amic Lluís M. Xirinacs, formats també en el mateix marc de l'Escola Pia, en una excepcional i revolucionària comuna d'estudiants al Seminari d'Tratxe els anys 50.

*"Francesc Botey (1931-1996) anà al Camp de la Bota, als suburbis de Barcelona, on va conèixer la problemàtica de la marginació, especialment del món gitano. La seva activitat es repartia entre l'escola primària i el treball pastoral. Va participar en el moviment de noviolència de Catalunya i en defensa dels gitanos, va denunciar públicament els abusos comesos cap a ells. Li va valer ser condemnat a un any de presó pel Tribunal d'Ordre Públic, condemna que va complir a la presó concordatària de Zamora, el 1968-1969."*⁴

"Francesc Botey viu en una barraca on, pintat amb quitrà posa "Diagonal, nº1". Va ser un d'aquells religiosos que realment seguien el "missatge de Jesucrist" i dignificava el terme "apostolat". Això que la dreta de llavors anomenava "capellans comunistes" i que van ser i encara són perseguits per la jerarquia eclesiàstica o per l'Estat mateix. En aquest suburbi barceloní feia una meritòria tasca social entre la població gitana, ja que havien fundat o ajudat a fundar una escola, un parvulari, una maternal, un centre mèdic i una cooperativa d'artesanía gitana entre altres iniciatives de caràcter social."

"A més de ser un defensor de la cultura gitana, va escriure el llibre " Els gitanos, una cultura folk a casa nostra". Era l'any 1968, any en què també Francesc havia impulsat la creació de l'associació SETEM (Servei Tercer Món), amb l'objectiu de promoure una cultura de la solidaritat internacional renovada i allunyada dels plantejaments "missioners". Tot això el portaria el 1971 a seguir la seva tasca amb altres escolapis a Centreamèrica, a Ma-

4 http://wiki.scolopi.net/w/index.php?title=Francesc_Botey_Vall%C3%A9s

coní, Mèxic, on el coneixien com a Padre Pancho".⁵

En Jaume, 9 anys més jove, participà activament en aquesta acció al Camp de la Bota. Recordant l'experiència deia: *"allí, a la pràctica, amb els gitanos i la pobresa material extrema, era fàcil descobrir el Déu dels pobres. Aquesta evidència de fe m'ha acompanyat tota la vida i s'ha reviscut a la Nicaragua de la revolució sandinista, a Mèxic amb els indígenes de la serra queretana, a Bolívia, o amb les víctimes de les hidroelèctriques a Guatemala"*.⁶

Lluís M. Xirinacs, després de la mort de Francesc Botey esdevingué el 14 de maig del 1996 a causa d'un accident a Querétaro (Mèxic), mostra en un breu text el seu afecte: *"Francesc, company de l'ànima, ets l'honor de la nostra terra!" ... "Després, llargs anys de distància física i d'íntima companyia en l'esperit. Soc feliç. Com Abraham, "bo i mort encara parles", Francesc, per sempre company de l'ànima"*

Si el seu germà Francesc és un referent, Jaume s'inspira també en Xirinacs: *"Soc un gran admirador de Xirinacs, la fermesa, la tossuderia, i alhora, el saber fer, la voluntat de diàleg, el no cansar-te, la permanència, és el que acaba venent l'adversari. La dignitat de la persona és mesura per la capacitat de resistència, sabent que això és molt complicat, que és difícil, que és més fàcil donar un cop de puny a la taula. Aquesta actitud sempre pacífica, no acceptant cap provocació (del procés català) crec que és la manera com s'ha d'actuar"*.⁸

En un article sobre *La tradició de la Noviolència a Catalunya*⁹, el

5 <https://elultimoviajeaicaria.blogspot.com/2011/04/las-barracas-del-campo-de-la-bota-y.html>

6 https://www.revistaperiferia.org/uploads/2/5/0/8/25082791/jaume_botey_i_valle%CC%80s.pdf

7 <https://www.lluismariaxirinacs.cat/wp/index.php/arxiu-personal/in-fo-cat-aplmx/>

8 <https://www.youtube.com/watch?v=varYdbGz5ZE>

9 Botey Jaume: La tradició de la Noviolència a Catalunya. (2017). ICIP num. 7. 2011 <https://www.icip.cat/perlapau/old/revista/numero-7-marc-2011/>

mateix Jaume valora així aquest referent: *"Fou, però, Lluís M. Xirinacs qui a principis dels setanta formulà i quasi personificà a Catalunya, des de la seva primera vaga de fam del 1973 fins a la seva mort, l'acció política noviolenta. L'amor a l'adversari i l'anàlisi de la realitat son per a ell dos dels principis bàsics de l'acció noviolenta. Dotat d'un alt grau d'utopisme, va viure permanentment entre «el sistema» i «l'anti-sistema», entre la política i la llibertat del moviment de la noviolència respecte de la política tradicional. Avui la Fundació Randa impulsa l'aprofundiment i la difusió del seu llegat."*

Jaume expressarà aquesta inspiració al llarg de la seva vida, com en la seva implicació molt més tard en el Procés Constituent: *"... No és possible liderar un procés d'aquesta envergadura sense utilitzar paraules que sumin, des de la proximitat a l'adversari com a estratègia, des de la no-violència, des de la confiança, o des del reconeixement dels avenços que es fan en el diàleg, per petits que siguin. El "nosaltres tenim la raó sempre" no s'hi val."*¹⁰

Les comunitats del barri de Can Serra

En el llibre *Can Serra - 50 anys: història d'un barri de l'Hospitalet (2016)*.¹¹ es recull el context i els fets extraordinaris produïts en aquesta comunitat, millor dit, comunitat de comunitats, que permeten entendre el paper de Jaume Botey en la gestació d'una cultura de pau en els diferents i amplis sentits del terme.

Crec que vaig conèixer Jaume Botey, que ja vivia a Can Serra de l'Hospitalet de Llobregat, en les trobades de Cristians pel Socialisme, al mateix temps que a Juan N. Garcia-Nieto ("Nepo"), que vivia al barri veí de Sant Ildefons de Cornellà. Jo amb 18 anys estava buscant un barri popular on a anar a viure i deixar

10 https://www.revistaperiferia.org/uploads/2/5/0/8/25082791/jaume_botey_i_valle%CC%80s.pdf

11 Botey Jaume, Trayner M.Pau, Massana Pilar, Febrero Bonifacio, Berzosa Viti. *Can Serra - 50 anys: història d'un barri de l'Hospitalet*. Centre d'Estudis de l'Hospitalet, 2016. (totes les pàgines citades en aquest capítol es refereixen a aquest llibre).

el barri familiar de la Sagrada Família de Barcelona. Potser perquè havia estudiat el batxillerat a l'Institut Sant Josep de Calassanç i havia conegut la comunitat d'escolapis que portava la parròquia del mateix nom, vaig proposar al Jaume d'anar a viure al pis de la comunitat d'escolapis que vivia a Can Serra. El fet és que em van acollir, malgrat que tots sabien que jo no tenia cap interès en ser escolapi, sinó en viure en un barri en construcció, majoritàriament amb població migrada, per mirar d'ajudar en el que pogués.

De fet, en el barri s'estava forjant una comunitat de comunitats, un espai de comunicació i de diàleg entre persones: La comunitat dels escolapis en el pis del bloc H-26 (des de 1968), la de l'Institut Torres i Bages (1970), la de la Parròquia de Sant Benet (1970), la del Grup de joves (1970), la de l'Escola d'Adults (1971), la Comunitat de les Escolàpies (1972), la del Centre d'Esplai de Can Serra (1971), la de l'Associació de Veïns i Veïnes de Can Serra (1974)...

El 1975 s'oferien nombrosos serveis autogestionats per aquesta "comunitat gran", en horaris i dies diferents, als baixos del bloc D-6: assistenta social, assessoria jurídica, biblioteca, centre d'excursions, cine-club, classes de costura, escola d'adults, escola d'estudis socials, gimnàstica per a dones, grup de drets humans, grup del butlletí, grup de cultura, festes i excursions, grup d'urbanisme, grup laboral, grup de dones, guarderia infantil, atenció a gent gran, treballs amb vímec, vocalia de joves... i més endavant d'altres, com el GAT (Grup d'Acció Teatral).

La culminació d'aquest procés va ser acordar que l'església parroquial, de moment inexistent, seria *"la construcció d'un local amb la col·laboració dels veïns i veïnes dels barri interessats, que pogués servir per a les múltiples necessitats de Can Serra"*. (2016 p.83). *"De l'estiu del 1974 al del 1975 la construcció física de l'edifici serà una realitat simbòlica de construcció interna del barri com a comunitat"* (2016 p.84). *"Per això se la va anomenar "Casa de Reconciliació"*

Acolliment dels objectors i del primer servei civil

Les activitats i les lluites realitzades durant aquests anys expres- sen la clara aposta del Jaume per una cultura de pau, de diàleg, de reconciliació entre actors molt diversos, sovint confrontats, per defensar-se de les agressions i les violències estructurals de tot ordre que vivia la població.

Però Can Serra també seria l'espai per acollir *"un nou referent cultural i ètic, la no-violència com una exigència ètica i com a mètode de lluita. L'ocasió va venir amb la presència al barri del primer grup d'objectors de consciència que encetaren el camí cap al servei civil, preludi de la supressió definitiva del servei militar obligatori"* (2016.p.171). *"Començava un nou moviment social. Com tota estratègia no-violenta, tractava d'enfrontar l'adversari amb les seves pròpies contradiccions. L'instrument serà un servei civil alternatiu al servei militar. La lluita serà llarga, L'estat i l'estament militar són potents i la consciència social del pacifisme molt dèbil"* (2016 p.173).

Quan els primers objectors plantegen a en Jaume i a l'Andreu Trilla la possibilitat de que Can Serra acollís el primer servei civil alternatiu aquests *"fan la consulta al sector més pròxim i actiu del barri, el qual d'entrada, manifesta desconcert. Es posa de manifest com és de difícil modificar un hàbit tan arrelat en la mentalitat popular com el servei militar dels joves i no acaben d'entendre què és això de l'objecció de consciència ni el perquè.(...) El col·lectiu que manifestà més dubtes va ser precisament el més polititzat"* (2016. p.176).

Finalment, el 9 de juny de 1975 en reunió conjunta s'accepta que Can Serra sigui la primera seu del servei civil i l'1 d'agost arriben els joves que, juntament amb Pepe Beunza que ja ha sortit de la presó i jo mateix que ja vivia al barri i que encara no havia estat cridat a files, iniciaren el servei civil alternatiu. A petició del barri, ofereixen cursos a l'Escola d'Adults, comencen un Casal d'Avis i una *"guarderia"* anomenada *"Mafalderia"*. També participen en l'enderrocament del mur de La Carpa i en altres activitats reivindicatives del barri.

La tensió política de finals de 1975 – les 5 condemnes a mort dictades per Franco, la pròpia mort de Franco el 20N - augmenta la incertesa i el perill general i, en especial, pels objectors, alguns d'ells pròfugs ja cridats a files. Esperen la detenció però no arriba i decideixen provocar-la fent pública la seva desobediència amb el manifest dels objectors *"Un camí cap a la pau"* distribuït la nit de Nadal en nombroses parròquies.

Pe fi, la nit del 7 al 8 de febrer de 1976 són detinguts, la vigília de la segona gran manifestació per l'amnistia convocada per l'Assemblea de Catalunya. Moltes manifestacions de suport arreu, també l'Escola d'Adults de Can Serra, envien cartes al president del govern defensant el servei civil i demanant l'alliberament dels objectors.

"Contràriament al que passaria davant de qualsevol altra detenció, l'empresonament omple d'entusiasme els altres, els que s'han preparat per substituir la primera generació. Martí Olivella i Francesc Riera fan pública la seva incorporació al projecte de Can Serra. Es creen serveis civils autogestionats a d'altres ciutats (Bilbao, Madrid, Màlaga, Tarragona, Vic...)" (2016 p.18).

La "Casa de Reconciliació i veïns i veïnes de Can Serra van posar els fonaments d'aquesta gloriosa epopeia a favor de la pau i contra tota mena de militarismes. Aleshores es considerava una utopia impossible. Però els objectors, arriscant-se i pagant un preu molt alt de presó la van fer possible."(2016 p.185)

El mateix Jaume en l'article citat¹² resumeix així l'experiència: *"L'objecció de consciència al servei militar fou preparada quasi com una acció col·lectiva de suport a Pepe Beunza pels Amics de l'Arca, amb declaracions i marxades abans fins i tot de la seva primera entrada a la presó. El 1974, quan ja ha sortit de la presó, el primer grup d'objectors s'instal·la a Can Serra, a l'Hospitalet, per fer un servei civil alternatiu col·laborant en les tasques del barri i sota la responsabilitat de la parròquia. L'any següent, un mes des-*

12 Botey Jaume: La tradició de la Noviolència a Catalunya.. ICIP num. 7. 2011 <https://www.icip.cat/perlapau/old/revista/numero-7-marc-2011/>

prés de la mort de Franco, Martí Olivella¹³, Jesús Vinyes i altres cinc companys de la resta de l'Estat són detinguts i portats a diferents presons. Però l'any següent ja no eren set sinó tretze, i al següent trenta. La sensació era de victòria, era un allau imparabile. Immediatament s'hi sumaren col·lectius de joves més o menys propers al pensament llibertari que reclamaven la insubmissió, com Mili KK, el Ganva-Gamba (Grup Acció No-Violent Antimilitarista i Grup Antimilitarista de Barcelona) que, des del Casal de la Pau (1981-1984), impulsaren el moviment noviolent català a través de publicacions com La puça i el General o del que s'anomenà «acció directa noviolenta» i que després ha continuat en moviments socials alternatius posant un cop més sobre la taula l'autonomia política del moviment”.

Deserts que marquen

La relació amb el Jaume aquests anys fou molt estreta, malgrat ens portàvem 15 anys. Algunes activitats viscudes van anar marcant decisions importants. Pel cap d'any de 1974, amb el meu carnet de conduir acabat d'estrenar, empenem amb el Citroën Dyane d'en Jaume un viatge de descoberta fins al sud d'Algèria; visitem germanets i germanetes de Jesús i gaudim de 4 dies i nits sols, en silenci, en ple desert, dormint sota els estels en un petit oasi a 3 km de Beni-Abbés.

Un any després, passaré sol 40 dies de reflexió a Alloza, en una cabana d'un conegut del Jaume, tot fent de manobre de construcció, per decidir si em declarava objector. En tornar a Can Serra, en Jaume amb l'equip del barri i en Pepe Beunza, havien decidit fer el servei civil justament a Can Serra. Ja no vaig tenir dubtes de la decisió.

L'any següent, 1976, mentre el primer grup és a la presó i abans d'incorporar-me a files, intentaré anar als recent creats camps de refugiats del Sàhara Occidental a Tindouf (Algèria de

13 De fet, més jove, Martí Olivella forma part del segon grup que força l'entrada a la presó el 1977.

nou) per oferir fer el servei civil en zona de conflicte. Però, després de 3 mesos d'espera a Alger, en no arribar el camió-hospital de Caritas que m'havia de recollir i fer cap als camps, he de tornar a Can Serra i arribo just per Sant Joan, dia de la festa del barri.

Objecció a la "mili", als exèrcits i a les guerres

Per a una gran part de la població, fer la mili era una espècie de ritual de pas a la vida adulta, fer-se home!. Per a uns pocs era preparar-se per a la lluita armada revolucionària! Per als primers objectors amb motivació no violenta, política, filosòfica, evangèlica... era un acte de dignitat i alhora una eina de lluita no sols per aconseguir el reconeixement del dret a l'objecció de consciència, sinó per reduir les causes de les guerres (evitar les violències estructurals fent serveis civils) i per acabar amb els exèrcits i les guerres com a via d'enfrontar conflictes polítics (evitar les violències directes).

En la roda de premsa del 4 d'agost de 1976 en què ens presentàrem el segon grup d'objectors de Can Serra, ja expressava com un dels motius de l'objecció: *"Hi ha d'haver una altra alternativa per resoldre els conflictes entre pobles o estats sense entrar en una espiral de violència i una cursa boja d'armament"*.¹⁴

Amb aquesta actitud, des del primer moment de Can Serra, ens interessaren totes les iniciatives i propostes que oferien alternatives als exèrcits per defensar-se d'agressions, invasions o ocupacions militars. Gonzalo Arias va publicar el 1977 una recopilació de textos sobre aquestes possibilitats anomenada *Defensa armada o defensa popular no violenta*¹⁵ que ens va marcar profundament.

El mateix Gonzalo Arias, que havia promogut amb Pepe Beunza,

14 Canigó. Núm 462. 1976. Dossier Objecció de Consciència, pàg, 22.

15 Recull de textos de Gandhi, Liddle, Bell, Millani, Ebert i De Bollarière. Ed. Nova Terra, 1977.

la *Ley del voluntariado para el desarrollo* per encarrilar els serveis civils del objectors, va anar publicant diferents propostes al llarg dels anys sobre con concretar aquesta alternativa.

Ell mateix recollia¹⁶ així la seva trajectòria anys més tard (2005): *"Prescindiendo de antecedentes más remotos, la idea de un ejército o de un cuerpo más o menos disciplinado que no utilice armas de muerte, pero que luche verdaderamente por la paz con métodos no violentos, puede rastrearse desde Gandhi con diferentes denominaciones y diversos enfoques: Ejército de Paz, Defensa Civil Noviolenta, Defensa Popular Noviolenta, Transarme, Brigadas de Paz, Fuerza de Paz Noviolenta, Ejército Incruento, etc."* Por supuesto, el lector desprevenido se preguntará cómo se puede combatir o atacar no ya sin matar, pero sin utilizar o esgrimir siquiera armas de muerte.

También conviene marcar desde esta "Introducción" la diferencia entre los planteamientos que podemos llamar no gubernamentales y los gubernamentales.

Los primeros tienden a desconfiar de toda iniciativa que venga de las actuales estructuras gubernamentales o estatales, sin duda por aquello de que, según nos enseñan los tratadistas de la ciencia política, el Estado tiene "el monopolio legal de la violencia". En esta línea se inscriben diversas organizaciones no gubernamentales (ONG) de indudable mérito que envían activistas no violentos a escenarios bélicos, pero que difícilmente podrían movilizar a un personal suficientemente numeroso para presionar decisivamente sobre las fuerzas bélicas. Quizás el caso más ilustrativo en nuestros días es el de Nonviolent Peaceforce (entre nosotros y especialmente en Cataluña, Forces de Pau No violentes).

Los planteamientos gubernamentales se rinden a la evidencia de que solo los Estados (o las Naciones Unidas, si contaran con el apoyo de unos cuantos de sus Estados Miembros) tienen capacidad para reclutar, movilizar y organizar un nutrido cuerpo no violento de intervención. ¿Utopía? Ahí está el quid. Se trata de tra-

16 <https://www.antimilitaristas.org/Por-una-Milicia-Nonviolenta.html>

bajar para que esta utopía de hoy pueda ser una realidad mañana. La Petición relativa a una Milicia Noviolenta (2005) tiene su antecedente en la propuesta de "Ley de Opción por la Paz (LOP)" que lancé en 1994, a la que se dedican los dos capítulos finales de mi libro "El ejército incruento de mañana"¹⁷.

En los once años transcurridos se han producido novedades que por una parte podrían dar nueva vigencia a aquella iniciativa, pero que por otra parte hacían necesaria una revisión del texto puesto entonces en circulación"

Alguna de les novetats que Gonzalo destaca son:

"1. La victoria de objetores e insumisos con la abolición del reclutamiento forzoso, y la consiguiente crisis para un ejército que no consigue el número de voluntarios que desearía.

2. La promulgación de una Ley Orgánica reguladora del Derecho de Petición.

3. La adopción oficial, en otros países europeos, de la defensa no-violenta, defensa no militar o resistencia cívica como uno de los componentes del sistema general de defensa. Suecia fue en 1994 el primer país que dio ese paso, después de varios decenios de reuniones y debates infructuosos entre noviolentos, políticos y militares. Estonia, Letonia y Lituania, en cuyo proceso de independencia frente a la todavía poderosa Rusia tuvieron un papel relevante los métodos de resistencia no-violenta, adoptan después para sus funcionarios programas de formación para la resistencia no-violenta basados en la desobediencia cívica. Significativo es también el caso de Italia: gracias a una petición apoyada por miles de firmas, se consigue que la Cámara de Diputados apruebe una ley sobre la formación de 20.000 objetores de conciencia al año para constituir un verdadero cuerpo de defensa no-violenta. La promulgación de la ley, sin embargo, tropezó con el veto del Presidente de la República.

17 <https://lluitanoviolenta.cat/recurs/el-ejercito-incruento-de-manana-materiales-para-un-debate-sobre-un-nuevo-modelo-de-defensa-1>

4. Mi propia evolución personal. En mi última carta circular sobre la LOP (agosto de 1995), a los corresponsales que me pedían que reconsiderara mi negativa a la vía intermedia de una coexistencia temporal de defensa violenta y noviolenta, respondía así: "...si descarto (para mí) la vía intermedia de que se trata y que muchos proponen no es por intransigencia doctrinal, sino más bien porque el papel que personalmente me he propuesto es el de proponer una especie de carta básica de la defensa noviolenta, a manera de texto de referencia o bandera levantada que señale una meta más bien que un camino. Puede que un día haya que negociar y rebajar el listón de las aspiraciones. Pero ahora, cuando el Estado y la sociedad nos ignoran simplemente y ni en sueños (seamos realistas) piensan en negociar con nosotros, ¿para qué recortar la fuerza de la utopía?" Pues bien, he cambiado de opinión. A ello han contribuido en no poca medida los debates de los dos Encuentros Internacionales "Castell de Figueres" por la Cultura de la Paz, con participación de civiles y de militares. En las circunstancias actuales ya no me parece imposible conseguir que el Estado y la sociedad dejen de ignorarnos simplemente, y se avengan a comenzar un cierto diálogo.

Con estos antecedentes y después de varios tanteos, maduré finalmente la Petición relativa a Una Milicia Noviolenta. Descartada mi primera esperanza de que alguna ONG o institución tomara como base esta propuesta para una gran campaña de recogida de firmas, me he decidido al fin por la iniciativa individual, aunque buscando el apoyo de tantas firmas como sea posible. La ocasión para una primera recogida de firmas la brindó el XXV Congreso de Teología, sobre el tema Cristianismo y violencia (8-11 de septiembre de 2005). No extrañará pues que entre tales firmas figuren nombres como Casiano Floristán, Julio Pérez Pinillos, Benjamín Forcano, Carlos Jiménez de Parga, etc."

Reprenrem al final del text una proposta actualitzada el 2023 sobre AutoDefensa Noviolenta com una oportunitat que ens obre la crisi provocada per la guerra a Ucraïna.

Lluita contra les violències estructurals i la violència directa: no a la guerra i escuts humans

Podríem dir que Jaume Botey va entendre la cultura de pau des de l'inici en el doble sentit: lluitar contra les violències estructurals (culturals, econòmiques, polítiques, jurídiques...) tot teixint comunitats i alhora, lluitar contra les violències directes (militars, policials...) donant suport als objectors i més endavant participant en campanyes del moviment contra les guerres. Els serveis civils dels objectors, precisament, aplegaven aquestes dues formes de lluita. Per en Jaume, la lluita contra les violències estructurals havia començat al Camp de la Bota, va seguir a Can Serra però es va estendre al llarg de la vida en molts altres indrets i en diferents formes tal com Maria Villanueva les recull en el capítol: *Jaume Botey home de pau*, en aquesta mateixa publicació:

El mateix Jaume va fer un repàs a la presentació de la Taula Rodona *La tradició de la Noviolència a Catalunya, l'any 2017*, a Cristianisme segle XXI.

Entre la llista d'accions, lluites, campanyes... en què Jaume Botey es va implicar, casi sempre en tàndem amb la seva companya M. Pilar Massana, n'hi ha algunes de les que podríem anomenar lluites contra la violència directa, en especial, la campanya del *No a la Guerra* contra la invasió de l'Irak, la participació en la plataforma *Aturem la Guerra* i la implicació arriscada en el grup de 20 voluntaris catalans que marxaren cap a l'Irak per fer d'escuts humans en cas de guerra. El febrer de 2003 la TV3 se'n feia ressò¹⁸: *"Es tracta d'una iniciativa impulsada pel Comitè de Solidaritat amb la Causa Àrab que busca tenir presència continuada de l'estat espanyol a la zona. Així, el grup de catalans s'instal·larà en instituts i centres sanitaris per donar suport al poble iraquetà. És el primer contingent de l'estat espanyol que marxa cap a Bagdad aquest cap de setmana, després de la massiva manifestació de Barcelona.../... sortiran de l'estació d'autobusos cap a Madrid. D'allà fins a Amman per reunir-se amb la resta dels cooperants de Londres*

18 <https://www.ccma.cat/324/uns-20-voluntaris-catalans-marxen-cap-a-liraq-per-fer-descuts-humans-en-cas-de-guerra/noticia/29383/>

i altres llocs d'Europa. Junts entraran en autobús a l'Irak fins arribar a l'ull de l'huracà: Bagdad.../... "no servim als interessos del règim de Saddam Hussein, però tampoc creiem en la pau imposada per les armes, com pretenen els governs dels Estats Units i els seus aliats". Davant el possible atac bèl·lic a l'Irak, els cooperants creuen que "és vital que la societat civil expressem com millor puguem l'oposició a qualsevol guerra, i en aquest cas una acció militar a l'Irak que seria, com sempre, devastadora per a la seva gent"

De nou i segons el relat de TV3¹⁹: *"Escuts humans catalans protegiran una central elèctrica a Bagdad".../..."L'embargament que fa 12 anys que viu l'Irak es fa notar en les precàries condicions en què es troben les infraestructures bàsiques del país. Això ho han pogut comprovar els brigadistes catalans que són a Bagdad com a escuts humans, que avui han visitat una central elèctrica i una depuradora.*

El grup de setze catalans que formen part de la primera Brigada per la Pau han visitat avui una central elèctrica i una depuradora d'aigua situada en la zona de Dora, pròxima a Bagdad. Aquest és, segons el govern iraquí, un dels objectius prioritaris de l'atac en cas de guerra. Aquí s'hi han disposat un total de 20 llits on podran descansar aquests escuts humans un cop comenci l'atac. I és que el govern de l'Irak ja ha començat a preparar refugis per als centenars d'escuts humans de tot el món que viatgen a Bagdad per solidaritzar-se amb la població d'aquest país. Després de la visita, el grup de catalans s'han concentrat davant de la seu de les Nacions Unides a Bagdad per mostrar el seu rebuig a la guerra. Els manifestants han desplegat una pancarta amb el lema "Aturem la guerra contra l'Irak", han cridat consignes a favor de la pau i han demanat la dimissió del president del govern espanyol, José María Aznar."

El paper mobilitzador de la *Plataforma a aturem la guerra*²⁰, nas-

19 <https://www.ccma.cat/324/escuts-humans-catalans-protegeran-una-central-electrica-a-bagdad/noticia/29627/>

20 www.aturemlaguerra.org

cuda per denunciar la guerra a l'Irak, amb la gran manifestació a Barcelona del 2002, continuarà amb les denúncies contra la guerra a Afganistan, Síria, Iemen, Palestina, Ucraïna.

En l'article citat²¹, Jaume conclou que: "*tots els elements d'aquesta història sumen. D'una banda, els nous moviments per la pau, de manera emblemàtica la Plataforma Aturem la Guerra (Francesc Tubau, M. Pilar Massana, David Karvala, Roser Palol...) han tingut la capacitat d'integrar col·lectius d'ideologia, procedència política o d'estratègia diferents, conscients que davant la gravetat d'un món en guerra permanent cal deixar els matisos en segon terme. I de l'altra, en l'aspecte institucional, el 2003 el Parlament de Catalunya aprovà per unanimitat la Llei pel foment de la pau, en la qual es preveu la creació de dos instruments: el Consell pel Foment de la Pau, de caràcter representatiu, que fou creat el 2005, i l'Institut Internacional per la Pau, que fou creat el 2007*".

Altres iniciatives semblants de lluita contra la violència directa

D'entre les moltes iniciatives d'arreu del món, llavors alternatives als exèrcits, que son permanents i no estan centrades en un conflicte armat concret, en destacaré tres que han tingut un paper rellevant a Catalunya i que en Jaume va conèixer.

a) Brigades de pau internacionals

Brigades de Pau Internacionals²² és una organització internacional nascuda el 1981. Brinda protecció a persones que s'enfronten a atacs de diversa índole a causa de la seva activitat en la defensa dels drets humans, fent acompanyament internacional: amb la presència física al costat de les persones amenaçades, la creació d'una xarxa de suport internacional, la interlocució amb les autoritats i la difusió d'informació. Fins ara ha actuat a més de 12 països.

21 Botey Jaume: La tradició de la Noviolència a Catalunya. ICIP num. 7. 2011 <https://www.icip.cat/perlapau/old/revista/numero-7-marc-2011/>

22 <https://www.pbi-ee.org/country-groups/estado-espanol/quienes-somos>

b) Forces de pau no violentes

Noviolent Peaceforce (NP)²³ organització nascuda el 2002, té la missió de protegir la població civil en conflictes violents a través d'estratègies desarmades tot construint la pau amb les comunitats locals. NP aposta per una cultura de pau mundial en què els conflictes, dins i entre les comunitats i països, siguin gestionats amb mitjans noviolents. Es guia pels principis de la noviolència, no-partidisme, primacia dels actors locals i acció entre civils.

c) Serveis civils de pau

Des dels anys 90, en diversos Estats de la UE, han sorgit propostes per a la creació de Serveis Civils de Pau (SCP) amb el recolzament de les administracions públiques; amb l'objectiu compartit de millorar la capacitat de la societat civil per intervenir i construir oportunitats de pau en conflictes violents internacionals. El 2012 l'ICIP publicà un informe²⁴ sobre la viabilitat de l'establiment d'un Servei Civil Català Noviolent per la Pau.

Arran del "procés català", també va sorgir dins el moviment per la pau un conjunt d'iniciatives amb l'objectiu no sols de reforçar la via pacífica triada, sinó de reforçar-la amb estratègies de lluita noviolenta, tant en el camí cap a la independència com en el sistema de defensa en cas d'assolir una república catalana.

- Col·lectiu *Pau i Treva*. Seminari Estat de Pau

La vigília de la manifestació de l'11S del 2012 convocada per l'ANC persones del moviment català per la pau – Arcadi Oliveres, Pepe Beunza, Alfons Banda..- van reforçar la crida²⁵ a favor d'una actitud pacífica i noviolenta no solament en la manifestació sinó en tot el procés endegat vers la sobirania. D'aquest fet sorgí el *col·lectiu Pau i Treva* que elaborà un *manifest*²⁶ presentat el 30 de gener de 2013 i que va rebre més de 4000 suports, també el de Jau-

23 <https://nonviolentpeaceforce.org>

24 https://www.icip.cat/wp-content/uploads/2020/11/info2010_01_cat.pdf

25 <https://estatdepau.my.canva.site/#qui-som>

26 <https://www.dropbox.com/scl/fi/sutd0hm394ay5bmy4ekg/Catalunya-per-la-seguretat-humana-i-la-pau.pdf?rlkey=41jr6yeobb194mgrjyho5eh10&dl=0>

100) CULTURA DE PAU. El llegat de Jaume Botey i Vallès

me Botey entre els primers signants.

- Seminari *Estat de Pau*

El col·lectiu Pau i Treva va endegar el *seminari Estat de Pau*. El conjunt de documents elaborats van ser recollits en el llibre "*Construir un estat segur i en pau. Com enfocar la seguretat i la defensa en un nou estat d'Europa*"²⁷ publicat el 2016 per l'ICIP. És el recull més complert sobre les bases d'un sistema de seguretat humana i de defensa civil noviolenta aplicable a Catalunya.

La guerra a Ucraïna: plataforma *Aturem la Guerra i Catalunya per la pau*

Com ja hem citat, la Plataforma Aturem la Guerra, nascuda contra la Guerra d'Irak, s'ha mobilitzat contra la guerra a Ucraïna. De forma especial i més coneguda, amb dues grans concentracions, però també amb nombrosos actes que queden recollits en el web www.aturemlaguerra.org ²⁸

ACTIVITATS PER LA PAU A BARCELONA (actualitzades el setembre 2023)

Plaça Sant Jaume, de Barcelona cada dijous a les 19h concentració (1/2 hora) - Reforç de Catalunya per la Pau - dijous 7 setembre <https://caladona.org/vigilies-per-la-pau-i-la-no-violencia/>

Des del 2 de novembre de 2022, de 13:45 a 14:45 ens reunim da-

27 <https://www.icip.cat/ca/publication/construir-un-estat-segur-i-en-pau-seminari-estat-de-pau/>

28 No a la guerra - concentració unitària 2 Març de 2022

Per la pau, aturem la guerra a Ucraïna 24 Abril 2022

Campanya antiguerres a xarxes socials, 7 Maig 2022

Jornada de reflexió Guerra a Ucraïna, 12 Juny 2022

Debat: Conseqüències polítiques, econòmiques, socials i ecològiques de continuar la guerra a Ucraïna, 20 Gener 2023

Catalunya per la pau - concentració, 25 Febrer 2023

Concentració per Ucraïna - 25 Febrer 2023

Debat obert - Perspectives de pau a Ucraïna, 9 Juny 2023

vant la Delegació de Defensa en Catalunya a Barcelona, (Portal de la Pau, 2) <https://aturemlesguerres.cat/aturem-delegacion-defensa-bcn/> en altres indrets <https://aturemlesguerres.cat/accions/>

Gestació de l'autodefensa no violenta: campanya de plantades, mocions sobre la iniciativa per la pau i objecció fiscal

La guerra a Ucraïna s'havia iniciat el 2014 amb més de 10.000 morts a les zones orientals. El febrer de 2022 començà una nova fase de la guerra amb la invasió russa. L'acolliment de milers de refugiades ucraïneses contrastava amb el tancament de fronteres per a les refugiades del Sud, que continuaven morint a la Mediterrània o tancades en camps de concentració...

Un equip de NOVACT²⁹ amb el suport de l'ICIP³⁰ es desplaçà a Ucraïna per contactar amb la incipient i improvisada resistència civil noviolenta i documentar-ne les seves accions i organitzacions. Vèiem per la televisió persones, grups... bloquejant carreteres, plantant-se davant tancs i les columnes ocupants... i volíem saber què estava passant.

El 18 d'octubre en la presentació de l'informe "*La resistència civil noviolenta ucraïnesa davant la guerra*"³¹ en el local de La Fede, la veterana corresponsal Llúcia Oliva i el crític professor de comunicació Xavier Giró digueren, com és que el moviment per la pau no mostra el seu rebuig a la guerra d'una forma més permanent? Vaig veure que tenien raó i vàrem començar a activar una *campanya complementària a la de la Plataforma Aturem la Guerra*³². Es tractava de facilitar que la ciutadania activa pogués manifestar arreu de Catalunya de forma *permanent i descentralitzada* (no sols una manifestació i no només a Barcelona), tant el seu rebuig

29 www.novact.org

30 <https://www.icip.cat/ca/>

31 <https://novact.org/2022/10/informe-presentem-linforme-la-resistencia-civil-noviolenta-ucraïnesa-davant-la-guerra/>

32 www.aturemlaguerra.org

a totes les guerres (com a mitjà "normalitzat" per resoldre conflictes polítics), i que alhora es pogués anar organitzant per oferir alternatives als exèrcits, que són una forma de defensa cara i poc efectiva per aconseguir els pretesos objectius de "protegir la població i els seus territoris". En dos dies enviàrem una primera proposta de la *campanya aturemlesguerres.cat* a la Plataforma Aturem la Guerra. I el 27 participàrem a la plantada que feia mesos convocava *Feministes contra les guerres*,³³ cada dijous al vespre a la Plaça Sant Jaume i les vàrem informar de la proposta. El 2 de novembre iniciàrem una plantada diària -de dilluns a divendres- davant de la *Delegació de Defensa a Barcelona*³⁴ i el dia 17 entràrem al registre una petició a la Ministra de Defensa perquè és pronunciés sobre la *Iniciativa per la pau*³⁵ que proposàvem.

Ens adonàrem que ja hi havia *plantades per la pau*³⁶ a d'altres indrets des de feia temps (Sabadell, Banyoles, Vilanova i La Geltrú, Rubí...) Els hi donàrem visibilitat en el web i, poc a poc, se n'afegiren en d'altres barris de Barcelona (Gràcia i Sant Andreu de Palomar) i d'altres pobles i ciutats (Tarragona, Girona, Oliana, Figueres, Manresa, Terrassa, Sentmenat, Lleida... Sitges, Santa Coloma de Farners, Arbúcies...) amb diferents ritmes setmanals o mensuals, aplegant en total alguns centenars de resistents a les guerres. Participàrem en la convocatòria i en la concentració de *Catalunya per la Pau* a Barcelona el 25 de febrer de 2023 amb un nombrós grup provinent d'arreu el país.

La campanya no era només plantar-se en silenci de forma perseverant, - en alguns casos una, dues o tres persones cada dia o setmana, en d'altres indrets, grups de 10, 20, 30... participants - sinó que apel·lava a un triple compromís:

- No donar cap suport a la guerra, no legitimar la guerra com a mitjà per afrontar conflictes: *no a la guerra, no a les guerres*.

33 <https://caladona.org/vigilies-per-la-pau-i-la-no-violencia/>

34 <https://aturemlesguerres.cat/aturem-delegacion-defensa-bcn/>

35 <https://aturemlesguerres.cat/wp-content/uploads/2023/06/221117-1-Iniciativa-per-la-pau-Aturem-les-guerres-1.pdf>

36 <https://aturemlesguerres.cat/accions/>

- Reunir-nos en silenci davant els nostres governs (locals, nacionals, internacionals...), si cal, obstruint-ne el funcionament (accessos, plens, webs...) fins que s'acabin les hostilitats a Ucraïna.
- Debatre com podem no contribuir a les guerres ni amb els nostres impostos (objecció fiscal), ni amb les nostres feines, ni amb els nostres vots, ni amb el nostre consum, ni amb els nostres misatges públics, ni amb les nostres pregàries...

També es posaren les bases d'agrupacions civils de defensa territorial noviolenta ³⁷ per poder enfrontar a temps qualsevol agressió i ocupació i no haver de "justificar", una vegada més, que l'escalada bèl·lica destructora i mortífera és l'única resposta de la "legítima defensa". La defensa ¿és legítima quan provoca més morts i destrucció de les que pretén evitar? No més pressupostos per a la defensa militar violenta i sí per a la defensa i protecció civil noviolenta, pels serveis civils de pau!

La campanya ha permès fins ara (en 10 mesos) presentar nombroses mocions sobre la Iniciativa per la Pau³⁸ i en tres ajuntaments les han aprovat (Girona, Banyoles i Terrassa). En canvi, el Ministerio de Defensa i el Gobierno Español s'han "passat la pilota" i han dit que eren incompetents³⁹ per respondre a les propostes plantejades!. Ha afavorit també el nombre d'objectores fiscals a la despesa militar⁴⁰ i aquelles que han fet les seves aportacions alternatives a favor de la defensa noviolenta. En dos anys, unes 50 objectores fiscals que han aportat més de 2200 €. (esmerçats, de moment, en fer conèixer la proposta amb llibres i publicacions).

Tota la campanya estava orientada no tant en aturar les guerres, sinó en trobar mitjans per intentar aturar-les, ara (com sempre, arribem tard) i, sobretot, en el futur. Ha permès elaborar 100 misatges per Telegram, recollits en el llibre *AutoDefensa Noviolenta* (#ADNcat)⁴¹ per donar pistes sobre com enfrontar les agressions

37 <https://lluitanoviolenca.cat/projecte-defensa-noviolenca>

38 <https://aturemlesguerres.cat/mocions/>

39 <https://aturemlesguerres.cat/incompetents/>

40 <https://aturemlesguerres.cat/objeccio-fiscal/>

41 <https://aturemlesguerres.cat/adn-autodefensa-noviolenca/>

i ahora, evitar les guerres.

Un dels temes pendents, que Jaume Botey va plantejar amb la seva vida, és l'equilibri entre polítiques de prevenció dels conflictes armats "La guerra és com els incendis, que s'apaguen a l'hivern, quan no hi ha flames"- i, manllevant l'analogia dels focs, polítiques d'extinció dels conflictes armats, quan aquests s'inflamen.

En el conte per a totes les edats "*El planeta del foc*"⁴² ja fa vint anys cridava l'atenció sobre la incapacitat de desenvolupar polítiques que no sols evitin les guerres sinó que organitzin com fer-hi front quan esclaten, sense posar més llenya al foc. En l'epíleg de la nova edició, plantejo que: "*la majoria d'estats i de la ciutadania continuen creient que les armes i els exèrcits són l'únic mitjà per defensar-se legítimament d'agressions o per defensar els seus ideals, interessos, estils de vida... I per això, molta gent continua pagant impostos en nom de la pau per enfortir la "defensa militar violenta", sense dedicar recursos a construir "sistemes civils de defensa noviolenta". De fet, per aquests nous sistemes caldrien molts menys recursos que els dedicats a la defensa militar, provocarien menys danys i oferirien una seguretat humana més efectiva.*"

No pot ser que davant d'una guerra més, per falta d'haver organitzat una alternativa civil de defensa noviolenta, la població només pugui triar entre recolzar la guerra (amb més armes, més soldats, més destrucció, més morts, més pressupostos...) o aturar la guerra (amb més manifestacions antimilitaristes i pel desarmament, més crides al diàleg, més anàlisis sobre les causes de la guerra...)."

No plantejar-nos una tercera via és condemnar-nos a l'espiral de guerres i destrucció que caracteritza aquest planeta des de fa massa segles. Cal evitar les causes de les guerres, però quan aquestes comencen, cal tenir un sistema de defensa sòlid i efectiu, que no sigui el militar. I, que com tot sistema, s'ha de crear i organitzar en temps de pau.

En els darrers cent anys hi ha prou experiències, estudis i propostes arreu del món per posar les bases d'un *sistema civil de defensa noviolenta*⁴³ com a alternativa a un sistema militar de defensa violenta. *"La defensa civil noviolenta es basa en que tota la població, incloses les seves institucions i xarxes, formen part de la força de resistència. Aquesta força fa una guerra quotidiana de no cooperació total amb l'agressor en tots els àmbits de la vida social, política, econòmica i cultural. Aquesta oposició fa que qualsevol invasió o, posteriorment, ocupació sigui insostenible a llarg termini. La defensa civil pretén augmentar els costos per a l'invasor sacsejant la lleialtat de les seves tropes, els seus partidaris interns crucials i el seu públic en general, alhora que millora la cohesió interna, la solidaritat i l'autoorganització de la societat combatent. La defensa civil és una lluita política realitzada per mitjans polítics a través de xarxes locals i nacionals de civils, flexibles però integrades, que poden mobilitzar centenars de milers o milions de persones per fer accions contra l'agressor dins d'una lluita disciplinada, auto organitzada, àgil i flexible"*.

Ens cal plantejar com podria ser un sistema civil de defensa noviolenta catalana, tant en la fase actual, com en el cas d'esdevenir un estat independent. Podem crear un espai que permeti aquest "diàleg reposat sobre seguretat i defensa"? No parlar d'aquests temes ens fa i farà dependents dels estats més poderosos i dels militarismes, malgrat algun dia Catalunya sigui políticament independent. No parlar-ne, vol dir que algú ja té preparada la carta d'adhesió a l'OTAN, sense la qual, creu, cap estat europeu no reconeixerà la independència de Catalunya? No parlar-ne fa que, sota l'efecte de la "doctrina del xoc", i a manca d'alternatives viables, les majories, un cop més, recolzin pressupostos i polítiques armamentistes incrementant l'espiral de violències i el perill nuclear.

No aprenem res?. Quan fa 50 anys els primers objectors començarem la nostra campanya per reconèixer el dret a no fer el servei militar obligatori, com a pas per acabar amb els exèrcits i les guerres, fórem considerats uns il·lusos. Obtinguérem en 30 anys

43 <https://lluitanoviolenta.cat/projecte-defensa-noviolenta>

una petita victòria: la fi de la mili. Tot comença quan algú es planta, quan algú mostra que hi ha altres vies. Podem parlar de l'equilibri entre prevenció i extinció de la guerra? Podem imaginar que defensa i seguretat no vol dir més armes i més exèrcits? Podem construir una política catalana de pau i seguretat per a un present i un futur geoestratègic innovador?

Un expert europeu participant a *Building a New State 2015* va llançar un repte: "*Si els catalans obteniu la independència amb la força noviolenta de la gent, (l'única via possible) haureu de i podreu defensar la independència amb aquesta mateixa força (no la cediú a un exèrcit)!*"

Pels estats que ja tenen exèrcit, no els és fàcil anar-lo substituint per un sistema de defensa civil noviolenta. Durant dècades han fracassat els intents de crear sistemes complementaris de defensa civil en diversos estats europeus. Els pobles que no tenen estat ni exèrcit són potser els únics que tenen una oportunitat de crear una defensa noviolenta, i amb ella, fins i tot, potser els serà més fàcil millorar la cohesió social, aconseguir la independència i intentar influir en polítiques regionals de seguretat. Només aquests pobles, si ho fan, seran els pioners d'un món sense guerres (tal com Einstein va dir dels objectors).

Durant 50 anys, especialment, amb la fi de la guerra freda, els estats i els moviments per la pau hem abandonat els projectes de defensa popular o civil noviolenta, i per tant, el posar les bases d'una alternativa als sistemes militars de defensa armada. Aquí, i arreu del món, algunes minories, hem continuat recollint experiències i bastint un marc teòric que fonamentin la necessitat i la viabilitat de sistemes civils de defensa noviolenta.

Un dels fonaments és que els riscos, amenaces i perills són molt més amplis que els contemplats en els sistemes de defensa i seguretat militars. I, per tant, cal posar en marxa sistemes de "seguretat humana" en tots els àmbits, no sols de "seguretat i defensa nacional" (vinculats als interessos dels estats i de les fronteres).

Ara bé, les guerres llunyanes o properes, continuen existint i fent estralls. I, més enllà d'intentar combatre les causes que les provoquen o d'aplicar polítiques que les evitin, les societats, a manca d'alternatives efectives, es decanten cap als exèrcits quan un conflicte armat esclata o quan creu estar sota la seva amenaça.

Per tant, mentre no hi hagi una alternativa de defensa no violenta, les societats ballen al so de la dramàtica música militar i justifiquen la seva existència, emparades en el dret a la legítima defensa. Fa tants segles que ens han fet associar legítima defensa (protecció i seguretat) a defensa militar armada violenta (desempara i inseguretat) que ja no ens adonem de com la defensa militar armada violenta és l'arma dels poderosos per mantenir o redistribuir els seus privilegis i per acumular més diners, tant en la indústria de la destrucció com en la de la reconstrucció; i que, en nom de la defensa, es provoca més destrucció de la que es volen evitar.

Tot poble, nació, estat... te dret a la legítima defensa, però aquesta no és efectiva si es fonamenta en la destrucció de l'adversari que també invoca la legítima defensa, i menys encara, en l'era de l'amenaça nuclear: el seu ús en nom de la legítima defensa porta a la mútua destrucció assegurada!

Les societats necessiten millorar la seva seguretat mútua, i per tant, han de reduir qualsevol sistema i despesa que sigui una amenaça per a d'altres societats i per al món. La via de la defensa militar violenta no té futur. Cal, per tant, apostar per les vies civils de defensa no violenta. Els pocs estats que han creat polítiques de defensa civil, les han fet complementàries a les de defensa militar. Cal provar si iniciatives ciutadanes, civils, populars... d'autodefensa no violenta poden posar les bases d'una alternativa als exèrcits. No n'hi ha prou de dir "no a la guerra" o de "criticar el militarisme" o de "fer objecció fiscal a la despesa militar per a dedicar-la a fins socials".

Igual que els primers objectors vàrem mostrar amb els serveis civils autogestionats que hi havia una alternativa al servei militar obligatori, avui hem de mostrar que tenim alternatives als siste-

108) CULTURA DE PAU. El llegat de Jaume Botey i Vallès

mes de defensa i seguretat militars violents amb una xarxa d'agrupacions civils de d'autodefensa noviolenta del territori.

La proposta de posar en marxa agrupacions d'AutoDefensa Noviolenta pretén crear cercles locals, entrenats en la lluita noviolenta per defensar cada territori de les agressions, inseguretats, desequilibris de tot ordre que avui pateix; cercles que podran ser, quan calgui, la base organitzada per controlar efectivament el territori, per afrontar agressions armades, qualsevol que en sigui el seu origen.

L'articulació local entre persones de diferents moviments i entitats socials permet entendre, enfortir i vincular les corresponents lluites per fer-les més efectives en cada indret i en el conjunt del país.

Aquesta articulació local, comarcal... no nega, sinó que reforça, la posada en marxa d'un sistema civil de defensa noviolenta catalana, útil per avançar cap a la independència i per a la seva defensa un cop aconseguida.

Algunes idees força:

- Tot poble té el dret i l'obligació de defensar-se de tota agressió, invasió i ocupació militar, però també econòmica, política, cultural... Com? Amb els menors danys possibles?
- Cal trencar la idea que l'única forma de "defensar-se" d'una "agressió armada" és amb una "contra agressió armada" que, si vol guanyar, ha de ser més destructiva i letal!
- Estarem d'acord que la defensa ha de buscar reduir al màxim el nombre víctimes i de patiment evitable així com la destrucció dels hàbitats naturals, nacionals, culturals, socials, econòmics, polítics...
- Cal adonar-se que la defensa armada, per la seva pròpia naturalesa, no pot defensar ni protegir la població ni el territori sinó que en general provoca més destrucció i morts de les que pretenia evitar.

- Cal saber que hi ha alternatives no violentes menys letals i destructores, però que cal conèixer-les, organitzar-les i entrenar-les en temps de pau, fins i tot si el país creu no tenir cap amenaça d'invasió, tal com fan els exèrcits.
- Quan un poble és agredit, si no ha organitzat una defensa alternativa no violenta, acabarà (i acabarem) justificant els exèrcits, la cursa d'armament i la guerra!
- La defensa i la seguretat son massa importants per deixar-les en mans dels militars i dels governs. Quan i com comencem a assumir-les?

La campanya iniciada el novembre de 2022 ha ajudat a crear les tres primeres agrupacions d'AutoDefensa No violenta (ADN) sobre: ADN Convivència, ADN Transició EcoSocial i ADN Portal de la Pau (per respondre a la incompetència del Gobierno).

Inspirats en l'experiència de com la creació del primer Servei Civil a Can Serra dels objectors al servei militar permeté la seva extensió a d'altres poblacions, esperem que les primeres agrupacions d'AutoDefensa No violenta de les objectores a les guerres permeti l'extensió en d'altres temes, sectors i poblacions.

Potser ens cal de nou un Jaume Botey capaç d'intuir i acollir la iniciativa!!

Bibliografia

BOTEY Jaume: *La tradició de la Noviolència a Catalunya*. ICIP num. 7. 2011

BOTEY Jaume, TRAYNER M.Pau, MASSANA Pilar, FEBRERO Bonifacio, BERZOSA Viti. *Can Serra - 50 anys: història d'un barri de l'Hospitalet*. Centre d'Estudis de l'Hospitalet, 2016.

Canigó. Núm 462. 1976

110) CULTURA DE PAU. El llegat de Jaume Botey i Vallès

Històries de l'Arca de Lanza del Vasto, de 1948 fins avui. Thor, 2023.

JIMENEZ Angel: "El testimoni de Joan Alsina a Xile" a 50è aniversari (1973-2023). *El testimoni de Salvador Allende i Joan Alsina.* Girona, 2023

OLIVELLA SOLÉ, Martí. *El planeta del foc.* Ajuntament de Reus 2006

Recull de textos de Gandhi, Liddle, Bell, Millani, Ebert i De Bolla-rière. Ed. Nova Terra, 1977